

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ή ΧΑΤΖΗΓΙΑΞΗΣ

Κων/νος Ευφραιμίδης

1. Το γενεαλογικό του δένδρο και τα πρώτα χρόνια της ζωής του.

Κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της Ελλάδας θα συναντήσει κανέναν πολλούς επώνυμους ή ανώνυμους που αγωνίστηκαν με μεγάλο ζήλο για την προκοπή του τόπου τους και προσέφεραν πάρα πολλά στις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Ένας απ' αυτούς είναι και ο Θάσιος γιατρός Κωνσταντίνος Δημητριάδης ή Χατζηγιαξής.

Ο ιατρός Κων/νος Δημητριάδης σε νεανική ηλικία. Η φωτογραφία φέρει τη σφραγίδα του φωτογράφου της Καβάλας Γιάννη Μοριγιλιόνη. (Από το αρχείο Κ. Χιόνη)

Ο Κ. Δημητριάδης καταγόταν από παλιά πατριαρχική οικογένεια προκρίτων του Θεολόγου Θάσου. Αρχηγός της οικογένειας αυτής αναφέρεται κάποιος Δημήτριος Παπαγιάννης, που μνημονεύεται σε πωλητήρια έγγραφα των ετών 1747-1763¹. Γιος του Δ. Παπαγιάννη ήταν ο γνωστός κοτζάμπασης του Θεολόγου Μεταξάς Δημητρίου, που θεωρούνταν στην εποχή του η ισχυρότερη προσωπικότητα της Θάσου. Διατηρεί φιλικές σχέσεις με Τούρκους αξιωματούχους και δε διστάζει να διαμαρτυρηθεί κατά των οργάνων της τουρκικής διοίκησης που θέλησαν ν' αδικήσουν τους Θάσιους. Γνωστό είναι το επεισόδιο του Τούρκου βοεβόδα της Λήμνου Κερίμ, που δε θέλησε να πληρώσει τους Θάσιους για εργασία που του είχαν προσφέρει. Όταν αντέδρασε ο Μεταξάς Δημητρίου, συνελήφθη από τον Κερίμ και κλείστηκε στο φρούριο της Καβάλας. Η γνωριμία του όμως με τον Τούρκο ναύαρχο είχε σαν αποτέλεσμα να επηρεάσει την απόφαση του Σουλτάνου και να διατάξει την αποφυλάκισή του². Γιος του ήταν ο Χατζηγιώργης Μεταξάς, που διετέλεσε πρόεδρος της Θάσου κατά την χρονική περίοδο 1813-1821. Αυτός ξεσήκωσε το νησί και πήρε μέρος στην επανάσταση του 1821. Δεν απέκτησε παιδιά, γι' αυτό υιοθέτησε δύο ανήψια του, ένα αγόρι κι ένα κορίτσι. Το υιοθετημένο αγόρι του ήταν ο Δημήτριος Χατζηγιαζής ή Δημητρούδης, που διετέλεσε χρόνια προστός του Άνω Θεολόγου. Παιδιά του Δημ. Χατζηγιαζή ήταν ο Γεώργιος Χατζηγιαζής, ο Κωνσταντίνος Δημητριάδης ή Χατζηγιαζής, ο Αλέξανδρος, η Μαρούδα, η Λασκαρίνα, η Αννούδα, η Ελένη και η Ελισάβετ³.

Ο Κων/νος Δημητριάδης γεννήθηκε στο Θεολόγο της Θάσου. Η ακριβής χρονολογία της γέννησής του δεν είναι γνωστή. Από ένα σταθμό της ζωής του (αποστολή του στο Μόναχο το Σεπτέμβριο του 1872 για να σπουδάσει) μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο χρόνος της γέννησής του πρέπει να τοποθετηθεί ανάμεσα στα χρόνια 1852-1854. Από τον Κων/νο Χιόνη και τον Κων/νο Τσιάτα αναφέρεται ως χρόνος της γέννησής του το έτος 1850⁴. Φοί-

1. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, *Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855*, περ. «Θασιακά», Καβάλα 1984, τ. 1, σ. 88-92. Πρβλ. στου 'Ιδιου, *Ο οπλαρχηγός Χατζηγιώργης από τη Θάσο*, περ. «Μακεδονική Ζωή», τεύχ. 108, Μάιος 1975, σ. 34-36.

2. Βλ. Αποστ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ιστορία της Θάσου (1453-1912)*, έκδ. ΕΜΣ, Θεσ/νίκη 1984, σ. 57-58, και Κωνσταντίνου Χιόνη, *Μεταξάς Δημητρίου*, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 17-5-1969.

3. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, *Η ζωή και η δράση του Χατζηγιώργη*, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 22-6-1971 ως 27-6-1971. Βλ. ακόμα στου 'Ιδιου, *Ο οπλαρχηγός Χατζηγιώργης από τη Θάσο*, περ. «Μακεδονική Ζωή», τεύχ. 108, Μάιος 1975, σ. 34-36.

4. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, *Ο Θάσιος ιατρός Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαζής*, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, αρ. φ. 15-9-1969 και Κων/νου Δ. Τσιάτα, *Ιατρός Κων-*

τησε στην αλληλοδιδασκτική σχολή Θεολόγου Θάσου, όπου έμαθε και τα πρώτα του γράμματα. Δε γνωρίζουμε πού τέλειωσε το Γυμνάσιο. Το πιθανότερο είναι να τέλειωσε το Γυμνάσιο της Θεσ/νίκης, αφού η Καβάλα δε διέθετε τότε και στις Σέρρες λειτουργούσε αυτή την εποχή μόνο ημιγυμνάσιο. Ένα πρόσθετο στοιχείο που συνηγορεί στην άποψη αυτή είναι οι πληροφορίες που έχουμε ότι τα χρόνια αυτά αρχίζουν οι Θάσιοι να στέλνουν τα παιδιά τους για να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο της Θεσ/νίκης.

2. Τα φοιτητικά του χρόνια.

Ο πατέρας του Κ. Δημητριάδη είναι ένας από τους προύχοντες του Θεολόγου. Έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων της Θάσου και τελευταία βρίσκεται σε συνεχή διαμάχη με τον πρωτοξάδελφό του πρόεδρο Δημ. Χατζή Κωνσταντινίδη, λόγω πολιτικών διαφορών. Αποτέλεσμα αυτών των διενέξεων ήταν να αναγκασθεί ο Δημ. Χατζή Κωνσταντινίδης να παραιτηθεί το 1874 από το αξίωμα του προέδρου, γιατί μεγάλη μερίδα του λαού της Θάσου μ' επικεφαλής το Δημ. Χατζηγιαξή αποδοκίμασε στον Άγιο Γεώργιο την πολιτική του⁵.

Τα χρόνια αυτά έχουμε και τις πρώτες πληροφορίες για τον Κ. Δημητριάδη. Ο πατέρας του τον στέλνει το 1872 στο Μόναχο για να σπουδάσει. Η επιλογή του Μονάχου δεν ήταν τυχαία, αφού εκεί βρισκόταν, από το 1848, ο θείος του, ο γνωστός αρχιμανδρίτης Καλλίνικος Σταματιάδης ο Θάσιος, στην οικονομική βοήθεια του οποίου υπολόγιζε ο πατέρας του. Ο Κ. Δημητριάδης όμως, όταν έφτασε στο Μόναχο, κατάλαβε ότι ο θείος του δεν είχε την οικονομική ευχέρεια να τον σπουδάσει, γιατί η οικονομική κατάσταση του εκείνη την εποχή δεν ήταν καλή⁶. Αυτό φαίνεται από το ότι ζητούσε χρήματα από το Υπουργείο Παιδείας. Η δύσκολη αυτή οικονομική κατάσταση του Καλλινίκου φαίνεται και σ' ένα γράμμα που του στέλνει ο Ευθ. Καστόρχης, καθηγητής Πανεπιστημίου, τον Οκτώβριο του 1872. Του γράφει ότι του στέλνει όσα χρήματα είχε πάρει για έξοδα της εκκλησίας και το επίδομά του και ότι εξακολουθεί να ζητεί και τα υπόλοιπα «τα καθυστερούντα της εκκλησίας έξοδα» αλλ' ο αρμόδιος υπάλληλος είναι άρρωστος και δεν εργάζεται τακτικά⁷.

σταντίνος Δημητριάδης, ο πρώτος Θάσιος σοσιαλιστής, εφημ. «Πρωινή» Καβάλας, αριθ. φ. 8054/14-2-1979.

5. Βλ. Απ. Ε. Βακαλοπούλου, Ιστορία της Θάσου (1453-1912), έκδ. ΕΜΣ, Θεσ/νίκη 1984, σ. 98-99.

6. Βλ. Απ. Ε. Βακαλοπούλου, ό.π., σ. 137.

7. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Αρχιμ. Καλλίνικος Σταματιάδης ο Θάσιος, περ. «Θασιακά», Καβάλα 1985, τ. 2, σ. 13.

Ο πατέρας του Κ. Δημητριάδη και γαμπρός του Καλλινίκου δεν πιστεύει ότι ο αρχιμανδρίτης έχει οικονομικές δυσχέρειες και στα γράμματα που του στέλνει του κάνει τους σχετικούς υπαινιγμούς. Ο Κ. Δημητριάδης, όμως, παρ' όλες τις στερήσεις μένει στο Μόναχο και γράφεται στην ιατρική σχολή. Διατηρεί αλληλογραφία με τον πατέρα του και με τον αδελφό του Γεώργιο Χατζηγιαζή. Μέσα στα γράμματα αυτά βρίσκουμε αρκετές πληροφορίες για την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε τότε στη Θάσο. Μαθαίνουμε ότι στο νησί υπήρχαν δύο πολιτικά κόμματα με αρχηγούς τα δύο πρωτοζαδέλφια, ήτοι το Δ. Χ' Κωνσταντινίδη και Δ. Χ' Γιαζή, που βρίσκονταν συνέχεια σε διαμάχες λόγω των ιδεών και των διαφορετικών συμφερόντων. Στις διαμάχες τους είχαν αναμειχτεί και ο τότε μητροπολίτης Μαρώνας και Θάσου Άνθιμος, με το μέρος του πρώτου, ενώ με το μέρος του δεύτερου είχε ταχθεί ο διοικητής Ιμπραήμ Ετέμ μπέης. Ο μητροπολίτης τελικά κατάφερε να πετύχει την ανάκληση του Ετέμ μπέη. Ο νέος διοικητής Τοσουν μπέης κατάφερε να συμφιλιώσει τους δύο αρχηγούς των κομμάτων. Η συμφιλίωση όμως δεν κράτησε πολύ, γιατί το 1874 ξέσπασαν νέες ταραχές. Η αιγυπτιακή κυβέρνηση επωφελήθηκε από την έκρυθμη αυτή κατάσταση και κατάρχησε το αξίωμα και τη θέση του προέδρου της Θάσου⁸. Έτσι για μια ακόμη φορά οι εμφύλιες διαμάχες στέρησαν από τους Θάσιους ορισμένα προνόμια.

Ο Κων/νος Δημητριάδης στα δυο χρόνια της φοίτησής του στο Μόναχο παρουσιάζει μεγάλη βελτίωση. Από γράμμα του Καλλινίκου, σταλμένο τον Αύγουστο του 1874 στο γαμπρό του Δ. Χ' Γιαζή, πληροφορούμαστε για την πρόδοό του στα γερμανικά. Την ίδια χρονιά όμως οι σπουδές του διακόπτονται απότομα. Σ' αυτό συντελούν δύο ομογενείς του, οι οποίοι από φθόνο τον κατηγορούν στον πατέρα του σα σπάταλο και άσωτο. Ο πατέρας του πιστεύει τα λόγια τους. Θυμώνει υπερβολικά και τον καλεί να γυρίσει αμέσως στη Θάσο.

Έστερα από τη διαβολή των ομογενών του και το γεροντικό πείσμα του πατέρα του, ο Κ. Δημητριάδης εξαναγκάζεται να επιστρέψει στη Θάσο. Ο Καλλνίκος διαμαρτύρεται βέβαια στο γαμπρό του για τη σκληρότητά του αυτή⁹, αλλά και οι Έλληνες σπουδαστές του Μονάχου του στέλνουν μια επιστολή για να τον ενημερώσουν και να τον διαβεβαιώσουν ότι έπεσε θύμα της ραδιουργίας των ομογενών του. Τον παρακαλούν μάλιστα να στείλει πίσω το γιο του για να συνεχίσει τις σπουδές του. Την επιστολή την υπογράφουν γνωστά ονό-

8. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, *Ιστορία της Θάσου (1453-1912)*, έκδ. ΕΜΣ, Θεσ/νίκη 1984, σ. 99-100.

9. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, *ό.π.*, σ. 138, που μνημονεύει το από 14/26 Αυγούστου 1874 γράμμα του Καλλνίκου προς τον πατέρα του.

ματα, όπως είναι ο Γκύζης, Λύτρας, Χαλεπάς κ.ά.¹⁰. Ο Κ. Δημητριάδης, όταν επέστρεψε στη Θάσο, βρίσκεται σε ψυχρές σχέσεις με τον πατέρα του και ορισμένους συγγενείς του. Την ίδια χρονιά όμως ένα καινούριο πρόσωπο τον βοηθά να συνεχίσει τις σπουδές του. Είναι ο αιγύπτιος διοικητής του νησιού που εκτιμά την ευρωπαϊκή του μόρφωση και τη συνεχή προσπάθειά του να ωφελήσει τον τόπο του. Έτσι με ενέργειές του πετυχαίνει να πάρει υποτροφία του χεδίβη της Αιγύπτου για να συνεχίσει τις σπουδές του στην Ελβετία.

Οι σχέσεις του με το θείο του Καλλίνικο εξακολούθησαν να είναι καλές. Διατηρεί αλληλογραφία μαζί του και του διαβιβάζει τα νέα της Θάσου. Και οι δύο έχουν βάλει σα σκοπό τους την υλική και πνευματική ανύψωση της γενειτεριάς τους. Ο Κ. Δημητριάδης τον πληροφορεί για την ίδρυση ενός πνευματικού συλλόγου του «Φοίνικος» και προσπαθεί να τον μυήσει στην κίνηση αυτή. Ο Καλλίνικος δυσπιστεί και έχει αντιρρήσεις για τ' αποτελέσματα της πνευματικής αυτής κίνησης, γιατί την πρωτοβουλία της ίδρυσής της την είχαν ξένοι. Ο Κωνσταντίνος πιστεύει στην αποστολή του «Φοίνικος», γι' αυτό καί προσπαθεί να μεταπείσει το θείο του, πράγμα που σχεδόν το κατάφερε. Παρά τις απαισιόδοξες προβλέψεις του Καλλίνικου ο «Φοίνιξ» φαίνεται ότι τελικά εδραιώθηκε στη Θάσο, γιατί τον βλέπουμε πάλι αργότερα, το 1902, να διατηρεί σχέσεις με το φιλολογικό σύλλογο «Παρνασσό» των Αθηνών¹¹.

Μετά από όλες αυτές τις σπουδές ο Κ. Δημητριάδης κατάφερε να τελειώσει τις σπουδές του. Στις 29 Ιουλίου 1978 πήρε το δίπλωμα του γιατρού από το πανεπιστήμιο του Στρασβούργου¹².

3. Το κίνημα του Δημητριάδη.

Μετά το τέλος των σπουδών του ο Κ. Δημητριάδης επέστρεψε στη Θάσο και εγκαταστάθηκε στο Θεολόγο. Αναμειγνύεται στην πολιτική ζωή του νησιού και παίζει πρωτεύοντα ρόλο στις μετέπειτα εξελίξεις της. Οι πολιτικές διαμάχες των κατοίκων του Θεολόγου δεν έπαψαν και φαίνεται ότι συνεχίζονται και κατά την περίοδο αυτή. Οι διενέξεις αυτές μνημονεύονται στο γράμμα που στέλνει το 1877 από την Τεργέστη ο Σωτήριος Ιωάννου (Λαμπίρης) στο φίλο του Νικόλαο Βασιλείου και κάνει έκκληση ενότητας στους συγ-

10. Βλ. εφημ. «Κήρυξ» Καβάλας, αριθ. φ. 1435/21-10-1930.

11. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Ιστορία της Θάσου (1453-1912), έκδ. ΕΜΣ, Θεσ/νίκη 1984, σ. 139-140. Πρβλ. στου 'Ιδιου, Αρχιμ. Καλλίνικος Σταματιάδης ο Θάσιος, περ. «Θασιακά», Καβάλα 1985, σ. 15.

12. Βλ. Αποστόλου Ε. Βακαλοπούλου, Αρχιμ. Καλλίνικος Σταματιάδης ο Θάσιος, περ. «Θασιακά», Καβάλα 1985, σ. 16.

χωριανούς του¹³. Η επιστροφή του γιατρού Δημητριάδη το 1878 από την Ευρώπη με τις σοσιαλιστικές του ιδέες όξυνε τα πράγματα. Η παρουσία του αξιόλογου αυτού άνδρα, που θέλησε να μεταρρυθμίσει τα κοινοτικά πράγματα και να εισαγάγει καινοτομίες αντίθετες προς το πνεύμα της εποχής και του τόπου του, έφερε μεγάλη αναστάτωση στην κοινωνία του Θεολόγου. Δε γνωρίζουμε ποιο ήταν το μεταρρυθμιστικό του πρόγραμμα. Φαίνεται όμως ότι είχε μεγάλη απήχηση στους κατοίκους του Θεολόγου, γιατί από διάφορες μαρτυρίες γνωρίζουμε ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς πήγαν με το μέρος του.

Ανάμεσα στον Κ. Δημητριάδη και στο γαμπρό του Σ. Ιωάννου (Λαμπίρη) γεννήθηκε αντιζηλία που ενισχύθηκε από την αντίθετη πολιτική τοποθέτηση των δύο ανδρών. Η αντιζηλία αυτή κατέληξε στη σύγκρουση, όταν ο Κ. Δημητριάδης εκλέχτηκε και αντικατέστησε τον πατέρα του στο αξίωμα του προεστού του Άνω Θεολόγου. Φαίνεται ότι ο πατέρας ευνόησε το γιο του για την κατάληψη της θέσης αυτής, πράγμα που δυσaráστησε το γαμπρό του. Ο Κ. Δημητριάδης διετέλεσε προεστός Άνω Θεολόγου κατά το τουρκικό έτος 1879-1880, αφού υπογράφει ως προεστός σε πωλητήριο έγγραφο που φέρει ημεροχρονολογία 26-2-1880¹⁴. Συνέχισε να είναι προεστός και τον επόμενο χρόνο, αφού στις 25-1-1881 και 23-2-1881 υπογράφει πάλι σε άλλα δύο πωλητήρια έγγραφα ως προεστός Άνω Θεολόγου¹⁵. Κατά την περίοδο 1882-1884 ο Κ. Δημητριάδης εξακολούθησε να διαμένει στο Θεολόγο, όπου υπογράφει σε σχετικά πωλητήρια έγγραφα χωρίς ν' αναφέρεται όμως ως προεστός του Άνω Θεολόγου. Τον τίτλο αυτό τον φέρει στις 25-1-1883 ο αδελφός του Γ. Δ. Χ' Γιαζής, όπου και υπογράφει σε δύο πωλητήριες πράξεις που κάνει ο Κ. Δημητριάδης στην αδελφή του Αννούδα και στο γαμπρό του Σωτήριο Λαμπίρη¹⁶.

Ο Κ. Δημητριάδης προσπάθησε να βελτιώσει την κοινοτική διοίκηση και να εισαγάγει μεταρρυθμίσεις που προσέκρουσαν όμως στην αντίδραση των

13. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Δύο ανέκδοτα έγγραφα των χρόνων της Τουρκοκρατίας, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, αριθ. φ. 11397/16-1-1973 ως 11400/19-1-1973, όπου δημοσιεύεται και η επιστολή. Πρβλ. και Νικολάου Ανδρ. Μιχαλοπούλου, Αρχιμανδρίτης Καλλίνικος Σταματιάδης (1792-1877), Η Καβάλα και η περιοχή της. Α' Τοπικό Συμπόσιο, Θεσ/νίκη 1980, σ. 378.

14. Φωτοτυπία του εγγράφου αυτού μ' έδωσε ο συνάδελφος κ. Κων/νος Χιόνης, που τον ευχαριστώ. Το έγγραφο περιέχεται στο αρχείο της οικογένειας του Σταύρου Γιαζή, που βρίσκεται σήμερα στο Λαογραφικό Μουσείο Καβάλας. Το τουρκικό έτος άρχιζε την 1η Μαρτίου κι έληγε τέλη Φεβρουαρίου του επόμενου έτους.

15. Τα έγγραφα περιέχονται στο αρχείο της Σουσάνας Τζιάτα και πρόκειται να εκδοθούν από τον κ. Κ. Χιόνη.

16. Βλ. το από 25-1-1883 πωλητήριο έγγραφο που βρίσκεται στο αρχείο της Σουσάνας Τζιάτα.

άλλων προυχόντων¹⁷. Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων του Θεολόγου φαίνεται ότι τάχτηκε με το μέρος του και έλαβε μέρος στο κίνημα που ξέσπασε στο Θεολόγο για να διώξουν το Λαμπήρη και τους άλλους δημογέροντες. Παρά την επέμβαση της τουρκικής εξουσίας, που κλήθηκε από την παράταξη που διοικούσε, το κίνημα φαίνεται ότι πέτυχε, αφού ο Κ. Δημητριάδης αναφέρεται ως προσετός 'Ανω Θεολόγου κατά τα έτη 1880 και 1881. Την ακριβή χρονολόγηση του κινήματος δεν τη γνωρίζουμε· ορισμένες όμως ενδείξεις που έχουμε από τα αρχεία Σ. Γιαξή και Β. Μαθιαντώνη μας οδηγούν να χρονολογήσουμε τα γεγονότα αυτά στα Φώτα του 1880. Σε αχρονολόγητο ποίημα άγνωστου συνθέτη, που βρέθηκε στο αρχείο Φυλαχτάκη, μνημονεύεται το κίνημα που έγινε τότε στο Θεολόγο και που στρεφόταν κατά του Λαμπήρη και των άλλων δημογερόντων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Έτ'ζι και τώρα φώτισεν μες τες γιορτές τα Φώτα
του Θεολόγου το χωργιό πουν' ξακουστό στα πρώτα—
εδγιόξανε τους τύραννους Λαμπήρη και αζάδες
φωνάζουν τρομακτικά γιούχα τους μασκαράδες—
Δεν λέγω τάχα τάσχημα πώπαθαν η τοίρανη
όπου τους ρίξαν κοπριές επάνω στο κεφάλι
αυτό το κάμει πάντοτε η πτώχεια θυμωμένη
γιατί την αδικήσανε και την καργιά χαμένη¹⁸

.....

Η διαμάχη και η έχθρα του Κ. Δημητριάδη με το Σ. Λαμπήρη κράτησε μέχρι το 1890, που πνίγηκε ο δεύτερος στο 'Αγιο Αντώνη του Ποτού. Μετέπειτα η έχθρα παραμερίστηκε, μια και βλέπουμε τα δύο ανήψια του, Δημήτριο και Τάσο Λαμπήρη, να συνεργάζονται με το θείο τους στα γεγονότα του 1902, για να επαναφέρουν τη Θάσο από την αιγυπτιακή στην τουρκική κυριαρχία κι έτσι να μπορέσει να ελευθερωθεί το νησί, όταν τα ελληνικά στρατεύματα θα εφορμούσαν από την ελεύθερη Ελλάδα¹⁹.

17. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Το αρχείο της οικογενείας Σταύρου Γιαξή, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, αριθ. φ. 11692/10-1-1974.

18. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Το κίνημα του Κ. Δημητριάδη το 1880, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, αριθ. φ. 11690/8-1-1974, όπου δημοσιεύεται και το ποίημα.

19. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Το κίνημα του Κ. Δημητριάδη το 1880, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, αριθ. φ. 11690/8-1-1974.

4. Τα γεγονότα του 1902 και η δράση του Δημητριάδη κατά το Μακεδονικό αγώνα.

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια του Κ. Δημητριάδη, ενώ αρχικά κατέληξε σ' επιτυχία, τελικά απέτυχε. Δυσανεστημένος από τη στάση συγγενών και φίλων, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Θεολόγο και να εγκατασταθεί οριστικά μέχρι το τέλος της ζωής του στο Λιμένα της Θάσου. Δε γνωρίζουμε πότε ακριβώς έγινε αυτή η μετακίνησή του. Σίγουρα όμως θα πρέπει να έγινε μετά το 1884, αφού μέχρι τότε τον συναντούμε να υπογράφει σε πωλητήρια έγγραφα στο Θεολόγο.

Κατά τη διάρκεια της διαμονής του στο Λιμένα δεν άσκησε, όπως και πριν, αποκλειστικά και μόνο το επάγγελμα του γιατρού, αλλ' αφοσιώθηκε και στην πολιτική. Δε σταμάτησε ούτε στιγμή ν' αγωνίζεται για το καλό του νησιού. Έτσι αντέδρασε πολλές φορές στις αυθαίρεσες των οργάνων της αιγυπτιακής κυβέρνησης και σύμφωνα με το Βακαλόπουλο αυτός είναι ο συντάκτης της διαμαρτυρίας που αναφέρεται στα θλιβερά γεγονότα του 1902, όπου και καυτηριάζει τους πρωταίτιους της τραγωδίας εκείνης²⁰.

Η μεγάλη πνευματική φυσιογνωμία του γιατρού Δημητριάδη δεσπόζει στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Επηρεάζει και διαμορφώνει τη νέα πολιτική κατάσταση που θα οδηγήσει στην αλλαγή του 1902. Η κατάργηση των παλιών προνομίων της Θάσου από την αιγυπτιακή κυβέρνηση έδωσε την αφορμή για τη νέα πολιτική αλλαγή. Επακολούθησαν διαμαρτυρίες των Θασίων και μεγάλες συγκεντρώσεις στις οποίες σκοτώθηκαν ο Γεώργιος Χατζηγιαζής, αδελφός του γιατρού Δημητριάδη, από το Θεολόγο, ο Ελαίας, από την Παναγία, και ο Βαμβακάς, από τις Μαριές. Τελικά η Θάσος αποσπάστηκε το 1902 από την αιγυπτιακή εξουσία και επαναφέρθηκε στην τουρκική, όπου και παρέμεινε μέχρι τον Οκτώβριο του 1912. Στην αλλαγή αυτή βοήθησε πάρα πολύ ο Δημητριάδης, γιατί είχε καταλάβει ότι, αν η Θάσος παρέμενε κάτω από την αιγυπτιακή κυριαρχία, ο ελληνικός απελευθερωτικός στρατός δε θα μπορούσε να επέμβει στη Θάσο, αφού η Αίγυπτος δε θ' αποτελούσε εμπόλεμο κράτος. Έτσι, αφού ήλθε σε συνεννόηση με το ελληνικό προξενείο της Καβάλας, κατόρθωσε να πετύχει μαζί μ' άλλους την πολιτική αυτή αλλαγή. Στην προσπάθειά του αυτή τον βοήθησαν πολλοί και κυρίως τα ανήψια του Δημήτριος και Αναστάσιος Λαμπίρης. Η μεταβολή αυτή της πολιτειακής κατάστασης υπήρξε σωτήρια για τη Θάσο, μια και τα γεγο-

20. Βλ. Α. Ε. Βακαλόπουλος, Thasos, son histoire, son administration de 1453 à 1912, Paris 1953, σ. 178. Πρβλ. και Κωνσταντίνου Χιόνη, Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαζής, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φύλ. 17-6-1969.

νότα που ακολούθησαν δικαίωσαν την πολύτιμη ενέργειά του²¹.

Ο Κ. Δημητριάδης δεν ενδιαφερόταν για την ιδιαίτερη πατρίδα του μόνο αλλά και για ολόκληρο τον ελληνισμό. Αυτό το βλέπουμε κατά τη διάρκεια του μακεδονικού αγώνα. Συνέχισε τις επαφές του με το ελληνικό προξενείο της Καβάλας και προσπάθησε με κάθε τρόπο να βοηθήσει στην επιτυχία του αγώνα. Δεν πήγε ν' αγωνισθεί στη Μακεδονία, αλλά και από τη Θάσο προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες. Οργάνωσε το πρώτο κλιμάκιο της Καλλιράχης, το οποίο είχε προορισμό να παραλαμβάνει, να κρύβει και να μεταφέρει όπλα στην Καβάλα ή στον όρμο των Ελευθερών, κάθε φορά που τα χρειάζονταν οι Μακεδονομάχοι. Όλες οι ενέργειες αυτές γίνονταν σε συνεργασία με το προξενείο της Καβάλας. Τον πυρήνα του κλιμακίου αυτού τον αποτελούσαν κυρίως συγγενείς του Δημητριάδη, που αργότερα πλαισιώθηκαν και από άλλους. Το κλιμάκιο έκανε πολλές αποστολές όπλων και βοήθησε στην επιτυχία του μακεδονικού αγώνα της περιοχής του²².

Ο Κ. Δημητριάδης εκλέχτηκε πολλές φορές και διετέλεσε πάρεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου και του Πρωτοδικείου της Θάσου. Στις 19-2-1904 κοινοποιείται στη μουχταροδημογεροντία Άνω Θεολόγου έγγραφο του μουτεσαρίφη για την πλήρωση των κενών θέσεων των παρέδρων του Διοικητικού Συμβουλίου Θάσου. Στο έγγραφο αναφέρονται και οι λόγοι που επιβάλλουν την εκλογή των νέων παρέδρων. Ο γιατρός Χρηστίδης είχε παραιτηθεί και ο επιλαχών γιατρός Βασιλειάδης δε δεχόταν να τον αναπληρώσει, προβάλλοντας κώλυμα. Επίσης έληγε και η κανονική περίοδος της θητείας του γιατρού Δημητριάδη στα τέλη Φεβρουαρίου. Γι' αυτό το λόγο από τους 6 πρόκριτους, ήτοι το γιατρό Κ. Δημητριάδη, τον Παναγιώτη Χ' Εμμανουήλ, από την Παναγία, τον Κων/νο Θεολογίτη, από το Θεολόγο, το Νικόλαο Σούλτο, από το Λιμένα, τον Ιωάννη Λασκαρίδη, από την Ποταμιά, και τον Ιωάννη Μεθοδίο, από την Παναγία, καλούνταν οι μουχταροδημογεροντίες να εκλέξουν τους 4 για το νέο έτος 1904. Στις 23-4-1904 εκλέχτηκαν από τη μουχταροδημογεροντία του Άνω Θεολόγου ο γιατρός Κ. Δημητριάδης, ο Κ. Θεολογίτης, ο Ν. Σούλτος και ο Ι. Μεθοδίου²³.

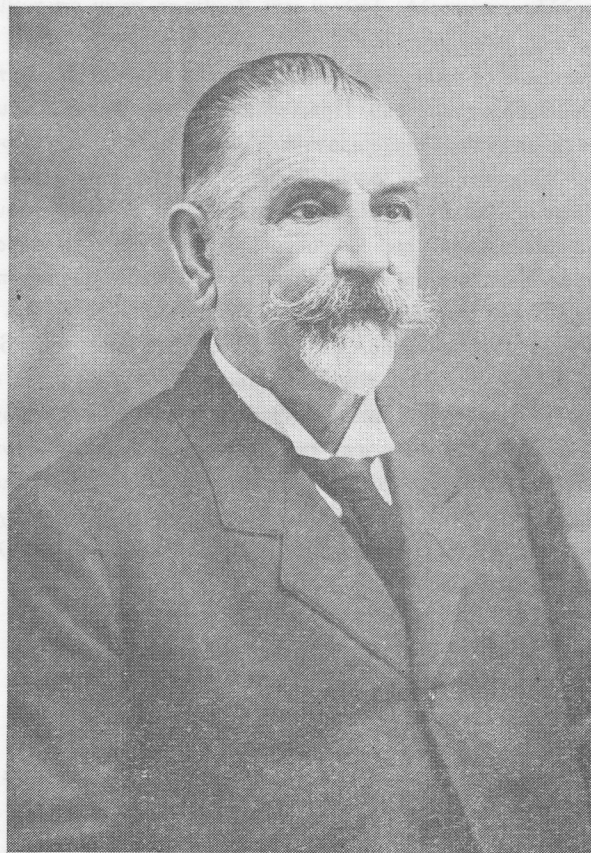
21. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Η Θάσος και η δράση των Θασίων κατά το μακεδονικό αγώνα, περ. «Θασιακά», τ. 1ος, Καβάλα 1984, σ. 69-70.

22. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, ό.π., σ. 70.

23. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Ένα πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων των ετών 1902-1904, περ. «Θασιακά», τ. 2, Καβάλα 1985, σ. 105-106.

5. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του.

Κατά τη διάρκεια της διαμονής στο Λιμένα δεν άσκησε αποκλειστικά το επάγγελμα του γιατρού αλλ' έγινε γαιοκτήμονας και ασχολήθηκε με την κτηνοτροφία. Βοήθησε στην προαγωγή της κτηνοτροφίας του νησιού με τη μεταφορά προβάτων ξένης ράτσας. Η ενασχόλησή του με την κτηνοτροφία παρά λίγο να του στοιχίσει κατά τη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου την εκτόπισή του από το νησί. Πράγματι μια νύχτα του 1917, παρά την απαγόρευση των Γάλλων που κατείχαν το νησί, πήγε με το φανάρι του στο στάβλο. Οι Γάλλοι νομίζοντας ότι με το φανάρι του έκανε σήματα στα γερμανικά υποβρύχια τον συνέλαβαν για κατάσκοπο. Μετά τη σύλληψή του μεταφέρθηκε στη Θεσ/νίκη και δικάστηκε από το γαλλικό στρατοδικείο Θεσ/νίκης. Για

Ο Κων/ρος Δημητριάδης το 1918. (Από το αρχείο Κ. Χιόνη)

καλή του όμως τύχη αθωώθηκε κι επέστρεψε ξανά στο νησί²⁴.

Ενώ ζούσε ακόμα, ο Κ. Δημητριάδης είχε δωρίσει την περιουσία του στο Σύνδεσμο Κοινοτήτων Θάσου, για να ιδρυθεί στο νησί γεωργική σχολή. Επειδή όμως κρίθηκε ασύμφορη η ίδρυση της σχολής, η περιουσία του εκποιήθηκε και από το προϊόν της εκποίησης έγινε αργότερα η έναρξη της κατασκευής του περιφερειακού δρόμου της Θάσου.

Το 1930 λόγω προβλημάτων της υγείας του πήγε στην Αθήνα και νοσηλεύτηκε στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός», όπου πέθανε την ίδια χρονιά. Η κηδεία του έγινε στην Αθήνα και θάφτηκε στο Α' νεκροταφείο. Πέντε χρόνια μετά το θάνατό του ο Σύνδεσμος Κοινοτήτων Θάσου θέλησε να μεταφέρει τα οστά του στο νησί και να τα τοποθετήσει σε κενοτάφιο. Τα οστά του όμως δε βρέθηκαν. Έτσι η μόνη τιμή που απόλαυσε από την ιδιαίτερη πατρίδα του ήταν να δοθεί το όνομά του σε κεντρικό δρόμο του Δήμου Θάσου²⁵.

Ο Κ. Δημητριάδης δεν είχε δημιουργήσει οικογένεια. Αφιέρωσε όλη του τη ζωή στον αγώνα για την προκοπή του τόπου του. Κατά τη διάρκεια της ζωής του διέσωσε πολλά αξιόλογα έγγραφα από το παλιό ιστορικό αρχείο της οικογενείας του. Το αρχείο αυτό μετά το θάνατό του διασκορπίστηκε. Μερικά από τα έγγραφα του πήραν οι συγγενείς του και άλλα μαζί με τη βιβλιοθήκη του δόθηκαν στο Σύνδεσμο Κοινοτήτων Θάσου. Δεκατρία από τα έγγραφα αυτά, τα πιο ενδιαφέροντα, τα συγκέντρωσε στο Μουσείο της Θάσου ο τότε έφορος αρχαιοτήτων κ. Γ. Μπακαλάκης. Τα έγγραφα αυτά τα δημοσίευσε αργότερα ο καθηγητής κ. Απ. Βακαλόπουλος²⁶. Μερικές επιστολές του Κ. Δημητριάδη ή του αδελφού του Γ. Χατζηγιαξή, που απευθύνονται σ' αυτόν, βρίσκονται στο πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, ενώ ένα μεγάλο μέρος της αλληλογραφίας του, που σώζονταν στην οικία του ανηψιού του Αν. Γιαξή, κάηκε κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής²⁷.

Ο Κ. Δημητριάδης υπήρξε μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες

24. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Ο Θάσιος ιατρός Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαξής, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 17-6-1969. Πρβλ. και Κων/νου Δημ. Τσιάτα, Ιατρός Κωνσταντίνος Δημητριάδης, ο πρώτος Θάσιος σοσιαλιστής, εφημ. «Πρωινή» Καβάλας, αριθ. φ. 8054/14-2-1979.

25. Βλ. Κων/νου Δημ. Τσιάτα, ό.π., αριθ. φ. 8054/14-2-1979.

26. Βλ. Απ. Ε. Βακαλόπουλου, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα των χρόνων της τουρκοκρατίας, Αρχείον Ιδιωτικού Δικαίου, τ. ΙΓ', 1946, σ. 187-213.

27. Βλ. Κων. Ι. Χιόνη, Ο οπλαρχηγός Χατζηγιώργης από τη Θάσο, περ. «Μακεδονική Ζωή», τεύχ. 108, Μάιος 1975, σ. 34-36. Πρβλ. στου 'Ιδιου, Ο Θάσιος ιατρός Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαξής, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 17-6-1969, και στου 'Ιδιου, Ανέκδοτα δικαιοπρακτικά έγγραφα της Θάσου των ετών 1731-1855, περ. «Θασιακά», τ. 1ος, Καβάλα 1984, σ. 84.

της Θάσου. Σύμφωνα με πληροφορίες του γιατρού Γ. Βασιλικού αρνήθηκε έδρα καθηγητή που του πρόσφερε το πανεπιστήμιο Αθηνών, γιατί υπεραγαπούσε το νησί του και δεν ήθελε ν' απομακρυνθεί απ' αυτό. Υπήρξε φίλος πολλών σημαντικών προσωπικοτήτων της εποχής του, όπως του Λύτρα, Γκύζη, Χαλεπά, Ν. Πολίτη κ.ά.²⁸. Αρνήθηκε ακόμα να υπηρετήσει στην αυλή του χεδίβη της Αιγύπτου, όταν του έγινε η σχετική πρόταση.

Μετά το θάνατό του το πατρικό του σπίτι κηρύχτηκε ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Λόγω όμως της έλλειψης ενδιαφέροντος των αρμοδίων, με την πάροδο του χρόνου, γκρεμίστηκε κι έμειναν μόνο τα θεμέλιά του²⁹.

28. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Ο Θάσιος ιατρός Κων. Δημητριάδης ή Χατζηγιαζής, εφημ. «Ταχυδρόμος» Καβάλας, φ. 17-6-1969. Πρβλ. και *Κων/νου Δ. Τσιάτα*, ό.π., αριθ. φ. 8054/14-2-1979.

29. Βλ. *Κων/νου Δ. Τσιάτα*, ό.π., αριθ. φ. 8054/14-2-1979.